«مافنامەی مرۆڤ»

جارنامەی UN دەربارەی مافی مرۆڤ

Universal Declaration of Human Rights

تەرجەمەی «کۆمەک»

Translation to Kurdish: KOMAK

www.komak.nu

Stockholm 2011

بەندی 1.

هەموو مرۆڤێک بە ئازادی زاوە و هەموان هاو بایەخ و مافن. مرۆڤ خاوەن هۆش و ویژدانن و دەبێ هەڵوێستیان لە یەکدی برایانە بێ.

بەندی 2.

ئەم ئازادی و مافانەی لەم مافنامەیەدا باسیان هاتوە، هەموو مرۆڤێک دەگرێتەوە بێ هیچ جۆرە جیاوازییەکی وەک، ڕەگەز، ڕەنگی پێست، زایەند، زمان، دین، بیروڕای سیاسی، یان هی دیکە، ڕیشەی میللی یان جڤاکی، موڵکایەتی، ڕەچەڵەک، یان هەر پێگەیەکی دیکە بێ.

ئەوجا، نابێ هیچ جیاوازییەک بکرێ لەسەر بنەمای هەڵوێستێکی سیاسی، قانوونی یان نێودەوڵەتی، کە وەڵات یان ناوچەی ئەو مرۆڤە دەیگرێ، جا ئەو وەڵات یان ناوچەیە سەربەخۆ بێ، ژێر چاودێری بێ، خۆفەرمان نەبێ، یان هەر لایەنێکی دیکەی سەروەریی خۆی دۆڕاندبێ.

بەندی 3.

هەموو مرۆڤێک مافی ژیان، ئازادی و ئاساییشی کەسەکی هەیە.

بەندی 4.

نابێ هیچ مرۆڤێک بە کۆیلە و نۆکەر بگیرێ. هەموو جۆرێکی کۆیلەتی قەدەخەیە.

بەندی 5.

نابێ هیچ مرۆڤێک بخرێتە ژێر ئەشکەنجە یان هەڵسوکەوت و سزای دڕی، نامرۆیانەی ڕووشکێنەوە.

بەندی 6.

هەموو مرۆڤێک مافی هەیە لە هەموو بارێکدا وەک مرۆڤ بە واتای قانوونی بسەلمێنرێ.

بەندی 7.

هەموو کەس یەکسانە لە ئاست قانووندا و هەموو کەس بێ جیاوازی مافی یەکسانی پاراستنی هەیە لە لایەن قانوونەوە. هەموو کەسێک مافی یەکسانی هەیە بپارێزرێ لە هەموو جیاوازییەکی دژ بەم مافنامەیە و هەروەها دژ بە هەر ساز کردنی جیاوازیی لەو بابەتە.

بەندی 8.

هەموو مرۆڤێک مافی هەیە لە لایەن دادگەی دەسەڵاتدارەوە یارمەتی کارا بکرێت بەرانبەر هەر کردارێک دژی مافی بنەڕەتی بێت کە دەستوور و قانوون دەیسەلمێنن.

بەندی 9.

نابێ هەر لەخۆڕا مرۆڤ بگیرێ، زیندانی بکرێت یان وەڵاتبەدەر بکرێت.

بەندی 10.

هەموو مرۆڤێک مافی هەیە بە ئەوپەڕی یەکسانییەوە لە دادگەی سەربەخۆ و بێلایەندا دۆزەکەی بە ئاشکرا و دادپەروەرانە یەکلا بکرێتەوە، چ ماف و ئەرکی بێت چ تاوانێکی ئاڕاستە کرابێت.

بەندی 11.

1- هەموو مرۆڤێک کە بەرگومان بێت بە کردارێکی بەرسزا، مافی هەیە بە بێتاوان دابنرێ، هەتا ئەو دەمەی گوناهەکەی بە گوێرەی قانوون دەسەلمێندرێ لە دادگەی کراوەدا، کە هەموو دەرفەتێکی دەداتی بۆ دەستەبەر کردنی داکۆکی کردن لە خۆی.

2- هیچ مرۆڤیک نابیَ سزا بدریَ بە کردارێک یان ناکردارێک کە کاتی ڕوودانی بە قانوونی میللی یان نێودەوڵەتی بەرسزا نەبوویێ (بە تاوان دانەنرابێ). ناشبێ سزایەک بدریَ گرانتر بێ لەو سزایەی دەمی ڕوودانی ئەو کردارە بەرسزایە ڕەوا بوە.

بەندی 12.

هیچ مرۆڤیک نابیَ لەخۆڕا تووشی، دەستتێوەردانی ژیانی کەسەکی، خێزان، ماڵ و پەیوەندی بێ، یان پەلاماردانی شەرەف و ناوبانگ بێ. هەموو کەسێک مافی پاراستنی قانوونیی هەیە لە دەستتێوەردان و پەلاماردانی لەو بابەتە.

بەندی 13.

1- هەموو کەسێک لە سنووری هەموو دەوڵەتێکدا مافی هەیە ئازادانە بگەڕێ و نشیمەنی خۆی هەڵبژێرێ.

2- هەموو مرۆڤێک مافی هەیە هەموو وەلاتێک بەجێ بێلێت، با وەلاتی خۆیشی بێ، و هەروەها مافی هەیە بگەڕێتەوە وەلاتی خۆی.

بەندی 14.

1- هەموو مرۆڤێک مافی هەیە لە وەلاتی دیکە هەم داوای پەنابەری بکات و هەم پەنای بدریَ بۆ ڕزگاربوون لە ستەمکاری.

2- ئەم مافە کەسانێک ناگرێتەوە دادگە داوایان بکات، لەسەر دۆزی بەڕاستی ناسیاسی یان دژ بە بنەما و ئامانجەکانی دەوڵەتانی یەکگرتوو UN.

بەندی 15.

1- هەموو مرۆڤێک مافی هاوزێدەتییەکی هەیە.

2- نابێ لەخۆڕا مافی هاوزێدەتی لە هیچ مرۆڤێک بسەندرێتەوە و نابێ مافی گۆڕینی هاوزێدەتی لێ زەوت بکرێ.

بەندی 16.

1- ژن و پیاوی ڕسکاو مافی هاوسەری و دامەزراندنی خێزانیان هەیە، بێ هیچ سنووردارییەک بنەمای لەسەر ڕەگەز، هاوزێدەتی یان دین بێ. هەردووکیان خاوەن مافی یەکسانن کاتی هاوسەری، لە ماوەی هاوسەریدا و لە کاتی جودابوونەوەدا.

2- هاوسەریی تەنها بە دڵاسوودەیی (ڕەزامەندیی) ئازاد و تەواوی هەردوو هاوسەر دەبێ.

3- خێزان یەکەی خۆرسک و بنەڕەتییە لە جڤاتدا و مافی هەیە لە لایەن جڤات و دەوڵەتەوە بێتە پاراستن.

بەندی 17.

1- هەموو مرۆڤێک مافی موڵکایەتی هەیە چ بە تەنێ و چ لە پەیوەست لەگەڵ کەسانی دیکە.

2- نابێ هیچ مرۆڤێک لەخۆڕا موڵکی لێ زەوت بکرێ.

بەندی 18

هەموو مرۆڤێک مافی ئازادیی بیر، ویژدان و دینی هەیە. واتە مرۆڤ ئازادە لە گۆڕینی دین و گۆڕینی باوەڕ و هەروەها دەربڕین لە دین و باوەڕ بە تاک یان بە کۆمەڵ، ئاشکرا یان نهێنێ، لە ڕێی خوێندنەوە، پەرستنەوە، پەیڕەوی و ڕێز گرتنی ڕێوڕەسمەوە.

بەندی 19.

هەموو مرۆڤێک مافی ئازادیی بیروڕا و ئازادیی دەربڕینی هەیە. بە گوێرەی ئەم مافە هەموو مرۆڤێک بێ دەستتێوەردان ئازادە لە هەڵبژاردنی بیروڕا، گەڕان بەدوای زانیاری، وەرگرتن و پەخشی زانیاری و بیروڕا بە هەموو دەستاوێژێکی دەربڕین و بێ گوێدانە سنووری ناوچە.

بەندی 20.

1- هەموو مرۆڤێک مافی هەیە ئازادانە بەشداری پەیوەست و جڤین (کۆبوونەوە) ی ئاشتییانە بێ.

2- نابێ هیچ مرۆڤێک ناچار بکرێ ببێتە ئەندامی پەیوەستێک.

بەندی 21.

1- هەموو مرۆڤێک مافی هەیە بەشداری بەڕێوەبردنی وەڵاتی خۆی هەیە، ڕاستەوخۆ یان لە ڕێی نوێنەری ئازادانە هەڵبژێردراو.

2- هەموو مرۆڤێک مافی یەکسانی هەیە بۆ وەرگرتنی کارمەندێتی گشتیی لە وەڵاتی خۆیدا.

3- ویستی میللەت سەرچاوەی دەسەڵاتی دەوڵەتە. ئەم ویستە بە هەڵبژاردنی دروست و ماوەماوە دێتە دەربڕین، هەڵبژاردنیش بە مافی گشتی و یەکسانی دەنگدان پیادە دەکرێ و لە ڕێی دەنگدانی نهێنییەوە یان هەر شێوەیەکی دیکەی هاوبایەخی دەنگدانی ئازادەوە.

بەندی 22.

هەموو مرۆڤێک چونکە ئەندامی جڤاتە مافی ئاسوودەگیی جڤاکیی هەیە کە دەبێ بڕاستێنرێ (تەحقیق بکرێ) لە ڕێی خەباتی میللی و هاریکاریی نێودەوڵەتییەوە و بە ڕەچاو گرتنی سازمان و دەرامەدی هەر دەوڵەتێک، بۆ دابین کردنی مافگەلی ئابووری، جڤاکی و فەرهەنگیی کە پێویستن بۆ پاراستنی سەروەریی مرۆڤ و بۆ فراژووتنی ئازادانەی کەسایەتیی مرۆڤ.

بەندی 23.

1- هەموو مرۆڤێک مافی هەیە: کار بکات، ئازادانە پیشە هەڵبژێرێت، هەلومەرجی پیشەکەی دادپەروەرانە و دڵاسوودەبەخش بێ و هەروەها مافی پاراستنی هەیە لە بێکاری.

2- هەموو مرۆڤێک مافی هەیە بێ جوداوازی هەمان مووچەی هەبێ بەرانبەر هەمان کار.

3- هەموو مرۆڤێک کە کار دەکات، مافی هەیە مزەیەکی دادپەروەرانە و دڵاسوودەبەخش وەر بگرێ، کە گوزەرانێکی مرۆڤشیاو بۆ خۆی و خێزانی دەستەبەر بکات و، لە بارودۆخی پێویستدا، دەستاوێژی دیکەشی بچێتە پاڵ بۆ پاراستنی جڤاکی.

4- هەموو مرۆڤێک مافی هەیە بۆ پاراستنی بەرژەوەندی خۆی هەم سەندیکا دامەزرێنێ و

هەم ببێتە ئەندامی سەندیکا.

بەندی 24.

هەموو مرۆڤێک مافی هەیە کاتی سەربەست (کاری ئازادی بێکاری) و پشووی هەبێ، کە دەکاتەوە دیاری کردنی سنوورێکی گونجاو بۆ کاتی کار و ماوەی وچان (ماوەی بێکاری) ی مووچەدار.

بەندی 25.

1- هەموو مرۆڤێک مافی هەیە بۆ ئاستێکی ژیان کە گونجاو بێ بۆ ساخڵەمی و خۆشگوزەرانیی خۆی و خێزانی، کە دەکاتەوە خۆراک، پۆشاک، نشیمەنی، ساخڵەمی و خزمەتگوزاریی پێویستی جڤاکی، و هەروەها مافی ئاسوودەگی لە کاتی بێکاری، نەخۆشی، پەککەوتن، مەرگی هاوسەر، پیری یان زیانی دیکەی رێگری بژێوی لە هەلومەرجی وەهادا کە لە توانای ئەم بەدەر بن.

2- دایک و زارۆک مافیان هەیە بۆ پەرۆشداری و یارمەتیی تایبەت. هەموو زارۆکان، چ لە نێو چ لە دەرەوەی هاوسەرگیریدا زا بن خاوەن هەمان مافی پاراستنی جڤاکین.

بەندی 26.

1- هەموو مرۆڤێک مافی فێرکاریی هەیە. فێرکاری لایەنی کەم لە ئاستی سەرەتا و بنەڕەتیدا دەبێ مفت (بێبەرانبەر) بێ. فێرکاریی بنەڕەتی دەبێ ناچاری (ئیلزامی) بێ. فێرکاریی پیشەزانی و تەکنیکی دەبێ ڤەکری (ئاواڵە) بێ بۆ هەموان. فێرکاریی باڵا دەبێ ڤەکری بێ بۆ هەموان بە گوێرەی کارامەیی.

2- مەبستی فێرکاری دەبێ فراژووتنی تەواوی کەسایەتی بێ و هەروەها بۆ ڕاهێزانی ڕێزە لە مافی مرۆڤ و ئازادییە بنەڕەتییەکانی. فێرکاری دەبێ هاندەر بێ بۆ دەرک کردن، سنگفرەوانی و دۆستایەتیی نێوان میللەتان، گرووپی ڕەگەزی و گرووپی دینی و هەروەها بۆ پتەو کردنی خەباتی UN بۆ دابین کردنی ئاشتی.

3- مافی هەڵبژاردنی جۆری فێرکاری بە پلەی یەکەم بۆ دایک و باوکانە.

بەندی 27.

1- هەموو مرۆڤێک مافی هەیە ئازادانە بەشداری ژیانی فەرهەنگیی جڤات بێ، چێژ لە هونەر وەربگرێ و بەشدار بێ لە پێشخستنی زانست و لە بەهرەکانی سوودمەند بێ.

2- هەموو مرۆڤێک مافی هەیە بەرژەوەندی ماددی و ئەدەبی بپارێزرێ لە هەر بەرهەمێکی زانستی، ئەدەبی و هونەری کە خۆی خاوەنی بێ.

بەندی 28.

هەموو مرۆڤێک مافی هەیە بەشێک بێ لە هەر شیرازەیەکی جڤاکی و نێودەوڵەتی کە تێیدا ئازادی و مافی نێو ئەم مافنامەیە بە تەواوی بڕاستێنێ.

بەندی 29.

1- هەموو مرۆڤێک ئەرکی لەسەرە بەرانبەر ئەو جڤاتەی دەرفەت ساز دەکات بۆ فراژووتنی تەواوی کەسایەتی خۆی بەتەنێ.

2- هەموو مرۆڤێک لە پیادە کردنی ئازادی و مافی خۆیدا سەرفروو دێنێ تەنها بۆ ئەو سنووربەندییەی کە قانوون دیاری کردوە تەنها بە مەبەستی دابین کردنی ڕێز و ڕەچاوگیری بۆ ئازادی و مافی کەسانی

دیکه و هەروەها بۆ پیادە کردنی مەرجی جڤاتی دیمۆکرات لە پێناو ئاکار، شیرازەی گشتی و خۆشگوزەرانیی گشتی.

3- ئەم ئازادی و مافە نابێ لە هیچ بارودۆخێکدا دژ بە بنەما و ئامانجی UN بخرێنە کار.

بەندی 30.

هیچ نییە لەم مافنامەیەدا بە شێوەیەک لێک بدرێتەوە کە ماف بداتە دەوڵەتێک، گرووپێک یان تاکەکەسێک خەریکی چالاکییەک بێ یان کارێک بکات مەبەست لێی هەڵوەشاندنەوەی ئازادی و مافی نێو ئەم مافنامەیە بێ.

«...»

سەرچاوە: http://www.un.org/en/documents/udhr/